

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Esityksellä ei saavuteta hallitusohjelman yleisiä tavoitteita säästöistä ja kilpailun lisäämisestä ainakaan pienissä ja keskisuurissa kunnissa. Kunnat ovat rakentaneet yhteistyössä toimintamalleja, joiden avulla he ovat voineet tuottaa esim. jätehuolto ja ict-palveluja omistajakunnille laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. Näiden omistusyhtiöiden kautta myös pienet ja keskisuuret kunnat ovat voineet turvata palvelujen järjestämisen omassa kunnassaan. Vähimmäisomistusmekanismi vaarantaa ja lopettaa seudullisen yhteistyön palvelujen järjestämisessä. Lyhyen siirtymisajan vuoksi kuntien lakisääteisten palveluiden järjestäminen jopa vaarantuu.

Esimerkiksi jätehuolto- tai ict-palvelujen kilpailuttaminen vaatii toimialojen substanssiosaamista, jota kunnassa ei tällä hetkellä ole. Kunnat joutuvat ostamaan ostopalveluna myös hankintaosaamista, joka aiheuttaa kunnille myös lisäkustannuksia. Julkisten hankintojen tehokkuus ei parane eikä kustannussäästöjä saavuteta, kun samalla merkittävästi lisätään kilpailutusten määrää ja pienennetään yksittäisen hankinnan kokoa. Käytännössä yhtiöt eivät pysty enää vastaamaan kaikkiin tarjouspyyntöihin yhtäaikaisesti, joka todennäköisesti nostaa joidenkin kuntien hankintakustannuksia.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?

-

- Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Pienissä ja keskisuurissa kunnissa sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskeva vaatimus ei ole tarkoituksenmukainen ja on vaikeasti toteutettavissa. Muutos tulee kohtelemaan eri kokoisia kuntia eriarvoisesti. Kuntien mahdollisuudet järjestää toimintonsa itse vaihtelevat huomattavasti. Esitetty 10 %:n vähimmäisomistusprosenttimäärä johtaa epätarkoituksenmukaisiin yhtiöjärjestelyihin, joka omalta osaltaan kasvattaa kustannuksia. Uudistuksen hyödyt ovat epäselvät ja epäsuhdassa palveluiden uudelleenjärjestelystä aiheutuvaan työhön ja kustannuksiin.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella on merkittäviä vaikutuksia varsinkin pieniin ja syrjäisiin kuntiin. Muutoksen jälkeen kunnat voivat joutua mahdollittomaan tilanteeseen sekä osaajapulan että heikon markkinatilanteen vuoksi. Myös markkinaehtoisten palveluntarjoajien saatavuus vaihtelee alueittain.

Ehdotettu muutos vaikuttaisi massiivisesti esimerkiksi jätehuollon järjestämiseen. Suomen kaikissa kuntien yhteisesti omistamista 26 jätehuollon yhtiöstä kaikkiaan 24 yhtiössä on alle 10 prosentin omistusosuuksia. Muutos heikentäisi kuntien mahdollisuuksia huolehtia yhä yksityiskohtaisemmin säädetystä tehtävästä, jonka velvoitteista pääosa johtuu EU:sta.

Myrskylän kunta on omistajana Koha-Suomi kirjastojärjestelmässä, jossa on 112 omistajaa ja vain Oulun kaupunki omistaa yli 10 % osakkeista. Pahimmillaan esitys hankintalain muutokseen voisi johtaa yhtiön purkamiseen ja palveluiden tuottamisen loppumiseen. Tällöin palattaisiin tilanteeseen, jossa markkinoilla olisi yksi kaupallinen toimija, jolla olisi käytännössä monopoliasema kirjastojärjestelmämarkkinoilla.

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

Ensinnäkin pitäisi ratkaista, mitkä omistajat saisivat jäädä nykyisiin yhtiöihin omistajiksi.

Ehdotettu lakimuutos pakottaisi tekemään muutoksia yhtiöiden omistajuuksiin. Pienosakkaita ei voisi enää olla. Jo hallinnollinen työ tältä osin on valtava, saati itse palveluiden järjestämisen problematiikka. Jos kaikki kunnat joutuvat samanaikaisesti 1,5 vuoden sisällä kilpailuttamaan samat palvelut, tulevat markkinoiden resurssit loppumaan kesken ja palveluiden tuottamisen hinnat nousemaan. Etenkin pienet ja syrjäiset kunnat joutuvat muutoksen myötä vaikeaan tilanteeseen sekä osajapulan että heikon markkinatilanteen vuoksi.

Ei ole lainkaan selvää, että kunnat jakaisivat omistuksiaan tasan vähimmäisomistusprosentin edellyttämällä tavalla (kuntayhtiöiden omistusosuudet ovat perinteisesti määräytyneet kuntien asukasluvun tai palveluiden käytön määrän perusteella).

Jätehuollon osalta todettakoon, että lienee täysin mahdotonta järjestää palvelu itse tai edes yhteistyössä alueen pienten ja keskisuurten kuntien kesken.

Kirjastojärjestelmän osalta palattaisiin todennäköisesti monopolihinnoitteluun palvelun osalta (kts. edellinen sivu).

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Emme näe, että muutoksesta seuraisi minkäänlaista hyötyä pienille ja keskisuurille kunnille.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat ovat riittämättömiä toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Muutosten toteuttaminen kunnissa annetun siirtymisajan puitteissa on mahdotonta, koska toimenpiteet kohdistuisivat monen eri toimialan palveluihin.

Kirjastojärjestelmän osalta tulee aiheutumaan markkinapuutostilanne, jossa yksi palveluntarjoaja voi rahastaa kuntia.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Mikäli vähimmäisomistusosuudesta säädetään, ovat poikkeukset välttämättömiä. Asiassa tulisi ottaa huomioon erityisesti toimialakohtaiset, alueelliset sekä omistajakohtaiset erot ja muut painavan julkisen intressin huomioivat erityispiirteet.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Ukkola Esa
Myrskylän kunta

Latva-Pirilä Matti
Myrskylän kunta - Myrskylän kunnanhallitus